

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

“...ความรู้ นั้นสำคัญยิ่งใหญ่ เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความฉลาด สามารถ และ ความเจริญก้าวหน้า มนุษย์จึงใฝ่ศึกษากันอย่างไม่รู้จักสิ้น แต่เมื่อพิจารณาแล้ว การเรียนความรู้ แม้มากมายเพียงใด บางทีก็ไม่ช่วยให้ฉลาดหรือเจริญได้เท่าไรนัก ถ้าหากเรียนไม่ถูกถ้วน ไม่รู้จริงแท้ การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่า ต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือ รู้แล้วสามารถ นำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ การศึกษาเพื่อความรู้ มีข้อปฏิบัติที่น่าจะ ชิดเป็นหลักอย่างน้อยสองประการ ประการแรก เมื่อจะศึกษาสิ่งใดเรื่องใดให้รู้จริง ควรจะได้ศึกษา ให้ตลอดครบถ้วนทุกแง่ทุกมุม ไม่ใช่เรียนรู้แต่เพียงบางส่วนบางตอน หรือเพ่งเล็งเฉพาะแต่เพียง บางแง่บางมุม อีกประการหนึ่ง ซึ่งจะต้องปฏิบัติประกอบพร้อมกันไปด้วยเสมอ คือ ต้องพิจารณา ศึกษาเรื่องนั้น ๆ ด้วยความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ และเที่ยงตรงเป็นกลาง ไม่ยอมให้รู้เห็นและ เข้าใจตามอำนาจความเหินยวนาของอคติ ไม่ว่าจะเป็นอคติฝ่ายชอบหรือฝ่ายชัง มิฉะนั้นความรู้ที่ เกิดขึ้นจะ ไม่เป็นความรู้แท้ หากแต่เป็นความรู้ที่ถูกอำพรางไว้ หรือที่ฉลาดเลื่อนวิปริตไปต่าง ๆ จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์จริง ๆ โดยปราศจากโทษไม่ได้...”

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ สวนอัมพร วันจันทร์ที่ 22 มิถุนายน 2524 (สำนัก ราชเลขาธิการ, 2525, หน้า 160) ได้สะท้อนให้เห็นว่า ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิต ได้จริง เรียกว่า “ความฉลาดรู้” ซึ่งจะเกิดได้จากองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ โรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และการบริหารจัดการหลักสูตร โดยจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน ศึกษาเรื่องใด ๆ ให้ครบถ้วนทุกแง่ทุกมุม ด้วยความคิดจิตใจที่เป็นกลาง จึงจะสามารถนำความรู้ นั้น มาใช้ประโยชน์ในชีวิตได้จริง

การจัดการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้และเกิดพลังทางสมองที่เหมาะสมและสอดคล้อง ในการพัฒนาศักยภาพของประเทศนั้น จะต้องจัดการให้เป็นระบบ กล่าวคือ ต้องมีสถานศึกษาที่ดี มีหลักสูตรที่ดี แต่การพัฒนาที่เป็นไปอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลก ได้ก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงไปจากเศรษฐกิจยุคเก่าที่แต่เดิมจะให้ความสำคัญ อย่างมากต่อกระบวนการแปรรูปผลผลิตในเชิงกายภาพ และในขณะเดียวกันแทบจะไม่ได้ใช้ ประโยชน์จากพลังสมองของพนักงานจำนวนมากมาในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เลย ซึ่งสำหรับ

เศรษฐกิจยุคใหม่นั้น ทรัพยากรที่ทรงพลังและสำคัญที่สุด คือ “พลังสมอง” จึงได้ส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาที่นานาประเทศต่างมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว

ทั้งนี้ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่น เป็นตัวอย่างของประเทศที่ใช้หลักสูตรเป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษาสำหรับทศวรรษที่ 21 ว่า “Thinking Schools, Learning Nation” ซึ่งหมายถึงประเทศสิงคโปร์จะต้องปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่มีเจตนาธรรมที่จะคิดในวิถีใหม่ ๆ แก้ปัญหาใหม่ ๆ และสร้างโอกาสใหม่แก่นาคต พร้อมทั้งได้กำหนดปรัชญาทางการศึกษา ให้การศึกษาทำหน้าที่พัฒนาปัจเจกชนและให้พลเมืองมีการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีความรับผิดชอบและมีสายสัมพันธ์อันแข็งแกร่งต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ และจากวิสัยทัศน์และปรัชญาทางการศึกษาข้างต้น ทำให้ประเทศสิงคโปร์เห็นความจำเป็นในการกำหนดหลักสูตรระดับชาติ จึงได้ริเริ่มนโยบายให้มีการเรียนการสอนสองภาษาควบคู่กันที่เรียกว่า “Bilingualism” คือภาษาอังกฤษและภาษาแม่ (จีน มาเลย์ และทมิฬ) และส่งเสริมให้มีการจัดระบบการศึกษาที่มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น และให้ความสำคัญกับตัวนักเรียนมากขึ้น โดยเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถเรียนได้ดีที่สุดตามความสามารถ ความสนใจและความถนัด (พรพรรณ อินทรประเสริฐ, 2550, หน้า 111 - 118)

สำหรับ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีภูมิหลังหลายอย่างคล้ายกับประเทศไทย เนื่องจากได้มีการเริ่มนำระบบการศึกษาแบบใหม่เข้ามาในสมัยจักรพรรดิเมจิ ซึ่งตรงกับรัชกาลที่ 5 ของประเทศไทย และได้มีการปฏิรูประบบการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อแก้ปัญหการเรียนแบบท่องจำและการมุ่งกวัดวิชาเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย อันเป็นเหตุที่ทำให้นักเรียนเครียด ขาดความสุขในการเรียน และเพื่อปรับปรุงวิธีการเรียน และเพื่อปรับปรุงวิธีการสอนใหม่ให้เหมาะสำหรับยุคข้อมูลข่าวสารในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานวิชาการอย่างเข้มงวดจึงได้มีการกำหนดให้มีหลักสูตรใหม่ ที่เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ เปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์และทำกิจกรรมตามความถนัดของตนมากขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลางเพื่อใช้กับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทั่วประเทศ พร้อมทั้งมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรใหม่ทุก 10 ปี โดยในปี พ.ศ. 2541 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ขึ้น โดยได้เสนอให้มีการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 และศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน ลักษณะพิเศษของหลักสูตรใหม่นี้คือ 1) หลักสูตรกำหนดเฉพาะเนื้อหาตามเกณฑ์ขั้นต่ำ 2) เน้นการสอนเป็นรายบุคคล 3) จัดให้มีชั่วโมงเรียนแบบบูรณาการ (Integrated Study Period) 4) ขยายกรอบหลักสูตร

ให้กว้าง เพื่อให้โรงเรียนสามารถกำหนดหลักสูตรด้วยตนเองอย่างอิสระและสามารถสะท้อน
เอกลักษณ์ของแต่ละ โรงเรียนได้ 5) ลดจำนวนชั่วโมงสอนและความเข้มงวดเรื่องเนื้อหา
6) เน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหา และการเรียนรู้แบบประสบการณ์ 7) เพิ่มวิชาเลือกให้มากขึ้น
และ 8) สร้างความเข้มให้การประเมินผล โดยเปลี่ยนจากอิงกลุ่มเป็นอิงเกณฑ์ ทั้งนี้
ในการดำเนินการตามแนวหลักสูตรใหม่นี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้อำนาจสถานศึกษาออกแบบ
กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นได้ ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ (Content) และกระบวนการเรียน
การสอน (Process) โดยให้โรงเรียนสามารถเริ่มกิจกรรมที่เหมาะสมได้ในจำนวนร้อยละ 10
ของเวลาชั่วโมงการเรียนทั้งหมด เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างบูรณาการและมีเวลาทำในสิ่งที่
สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้ ในการศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการ
การศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ปรากฏรูปแบบการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษ คือ
กระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงเดียวที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาของชาติ ตั้งแต่ระดับอนุบาล
จนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษาด้านชีวิต โดยรับผิดชอบทั้งในด้านนโยบายและ
แผน งบประมาณ การจัดทำหลักสูตร และอนุมัติแบบเรียน กำหนดมาตรฐานการศึกษา มาตรฐาน
ใบประกอบวิชาชีพครูและการกำหนดดูแลให้การจัดการการศึกษาเป็นไปตามกฎหมาย ในขณะที่
การปฏิบัติงานบริหารและจัดการศึกษา เป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น (พรพรรณ อินทรประเสริฐ, 2550, หน้า 143 - 156)

จากการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่นนั้น
จะพบว่า การปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นมีจุดเด่นในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี
(Character Building) ให้กับเด็กและเยาวชน เน้นการปลูกฝังความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย จิตสำนึก
ต่อส่วนรวม ความรักชาติ ความตระหนักในคุณค่าของเพื่อนมนุษย์และการมีส่วนร่วมในสังคม
นานาชาติ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อผลิตคนเก่งยอดเยี่ยม
ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์จะมีจุดเด่นในการเสริมสร้างโรงเรียนนักคิด (Thinking
School) เพื่อผลิตผู้นำที่มีความคิดใหม่ ๆ สามารถแก้ปัญหาใหม่ ๆ โดยใช้การศึกษาพัฒนาศักยภาพ
ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549 อ้างถึงใน พรพรรณ อินทรประเสริฐ, 2550,
หน้า 161) แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งทั้งสองประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพื่อมุ่ง
พัฒนาประชากรของประเทศให้มีอาวุธทางปัญญา มีความรู้เท่าทันโลก รองรับการเปลี่ยนแปลง
ของโลกยุคสังคมนวัตกรรม ก็คือ การเน้นการกำหนดหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่นและมี
ทางเลือก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้สูงสุด สามารถก้าวสู่สังคม
ฐานความรู้ได้อย่างมั่นคงและมีศักยภาพในการแข่งขัน

ประเทศไทยมีการพัฒนาการศึกษามายาวนานจากการมีพระนครที่ยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) สืบเนื่องมาทุกรัชสมัย แต่ก็มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาโดยภาพรวมมาตลอดในเวทีโลก คุณภาพการศึกษาโดยเฉลี่ยของประเทศไทยยังอยู่ในอันดับท้าย ๆ เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน (สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม) หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำวาระการปฏิรูปการศึกษามายาวต่อเนื่อง

สำหรับการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมีแนวคิดและดำเนินการปฏิรูปการศึกษามาตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้จัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบของโรงเรียนในพระบรมมหาราชวัง เพื่อเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในการเข้ารับราชการ (รัชชชัย รัตติบุญ, 2551, หน้า 1) จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2540 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ปัจจุบันประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงและเกิดการปฏิรูปหลายด้าน รวมทั้งระบบการศึกษาของประเทศไทยด้วย โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 81 ให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม พร้อมทั้งจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม หลังจากนั้นรัฐบาลไทยได้มีการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายปฏิรูประบบการศึกษาระดับแรก ที่มุ่งพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านอย่างสมดุล เป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 20)

ทั้งนี้ หากพิจารณาในภาพรวมของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่ท้าทายหลายด้าน โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบการศึกษาในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน กล่าวคือ ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษา โดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในระบบนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุน

เพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ในการศึกษา ปฏิรูประบบประกันคุณภาพการศึกษา เน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรองและประเมินผลมาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มุ่งให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544, หน้า 15-18)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักยึดหยุ่น และมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 1 - 4) หลังจากนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรฉบับดังกล่าวนี้ ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ได้พบปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1 - 7) ซึ่งนั่นได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรและใช้หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการหลักสูตรต้องมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงแนวคิด วิธีการ รูปแบบและปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ จากกรอบแนวคิดเดิม สู่แนวคิดใหม่ ความรู้ใหม่ วิธีการบริหารจัดการและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ซึ่งต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและระดับสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีลักษณะเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน (Standards-based Curriculum) ที่มุ่งเน้นการสร้างหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมาตรฐานการเรียนรู้จะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแตกต่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในยุคก่อนที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงเนื้อหา (Content-based Curriculum) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เนื้อหาของวิชาและการท่องจำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 2-3) สำหรับกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนนั้น ขั้นตอนสำคัญ คือ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ (Backward Design) เป็นแนวทางในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยทุกองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 69) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งเป็นการวัดผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สุขศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ 8) ภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ) โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า ปีการศึกษา 2553 นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนทุกแห่งทั่วประเทศมีค่าเฉลี่ยคะแนนสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) มากกว่าร้อยละ 50 เพียง 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย 54.31 และ 52.52 ตามลำดับ รองลงมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ย 47.07 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 41.58 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีค่าเฉลี่ย 41.10 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 34.85 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย 31.22 และต่ำสุดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีค่าเฉลี่ยเพียง 20.99 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2553) ข้อมูลดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษานั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ครุบางส่วนยังไม่เข้าใจชัดเจนและยังไม่พร้อมสำหรับการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไม่สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง (วิไลวรรณ ห่มขวา, 2553, หน้า 80) ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มานั้น ไม่ได้รับการฝึกอบรมในรูปแบบของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อมีการปฏิบัติจริงจึงเกิดความไม่เข้าใจในบางส่วน เช่น การกำหนดแนวทางหรือแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดตัวชี้วัดรายปีหรือรายภาค (สำราญ ภูหลวง, 2554, หน้า 90)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – ชั่ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอน ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่จะนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรของ Jon Wiles และ Joseph Bondi (2007) ซึ่งเริ่มพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1962 จนถึงครั้งที่ 7 โดยเสนอวิธีการบริหารการใช้หลักสูตร (Guide to Practice) ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และสามารถเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เข้ากับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – ชั่ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้มาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – ชั่ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษา พร้อมทั้งสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นทั้งคนดี คนเก่ง และคนมีความสุขได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – ชั่ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางที่ประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554

คำถามในการวิจัย

1. แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีแนวทางเป็นอย่างไร

2. ผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางที่สังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างไรและบุคลากรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใน 2 ด้าน ได้แก่

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ

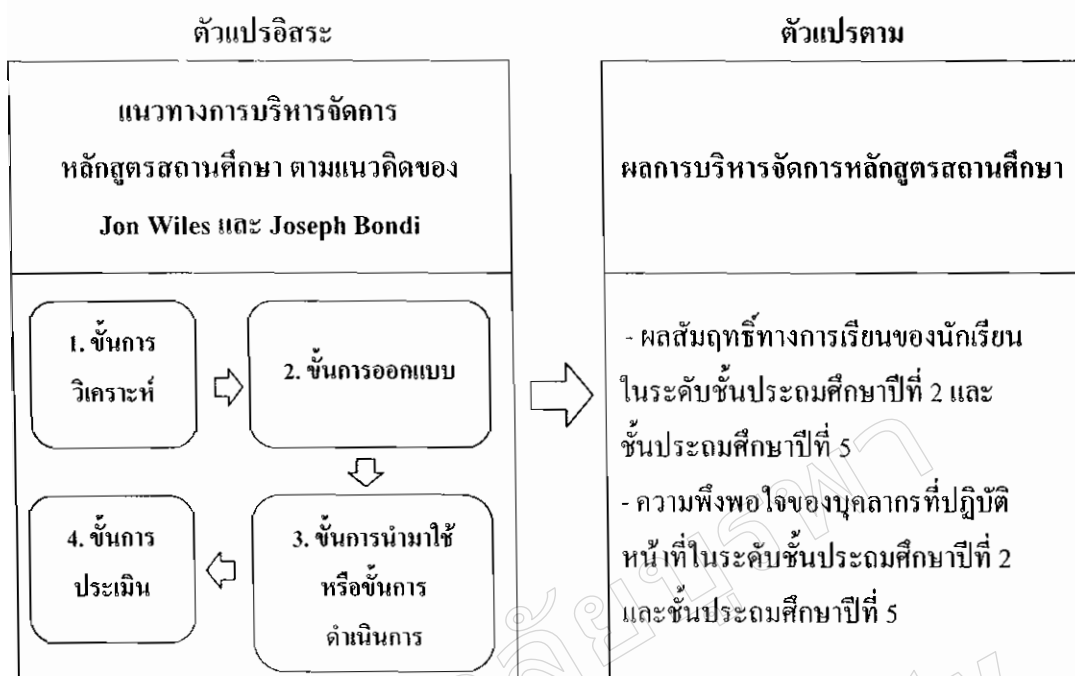
ผลการวิจัย ทำให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มขึ้น จากการนำแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi มาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2. ประโยชน์ด้านการประยุกต์ใช้

ผลจากการวิจัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาอื่น ๆ และเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในแง่มุมต่าง ๆ ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 และได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวคิดของ

Jon Wiles และ Joseph Bondi กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2

(มูลนิธิได้สั่ง – เชิง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตของเนื้อหาประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi กรณีศึกษา โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิได้สั่ง – เชิง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 บุคลากรในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554 ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ จำนวนทั้งสิ้น 34 คน

1.2 นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 217 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 188 คน รวม 405 คน และผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ จำนวน 34 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยตามข้อ 1.1 ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง นำมาจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร จำนวน 34 คน

2.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยตามข้อ 1.2 ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนกระบวนการในการนำแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและนำไปใช้ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงจำเป็นต้องศึกษาผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางที่ประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในรูปแบบของการตอบแบบทดสอบเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 405 คน และ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 34 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ 2) ขั้นตอนการออกแบบ 3) ขั้นตอนการนำใช้หรือขั้นตอนการดำเนินการ และ 4) ขั้นตอนการประเมิน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 2) ความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู ครูผู้ช่วย และผู้ช่วยครูในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นนักเรียนที่สามารถอ่านออกเขียนได้ในระดับที่สามารถตอบแบบทดสอบเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ และนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นนักเรียนที่สามารถพัฒนาต่อไปในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง
2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหาร ของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ในปีการศึกษา 2554
3. ครู หมายถึง ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนประจำอยู่ที่โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554
4. กรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น กรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง
5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554 ที่จัดชั้นเรียนแบบความสามารถเก่ง-อ่อน
6. บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู ครูผู้ช่วย และผู้ช่วยครูที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554
7. หลักสูตรแกนกลาง หมายถึง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่กรมวิชาการจัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาและนักเรียนทุกคนต้องเรียน
8. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 จัดทำขึ้น ตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 และใช้ในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554
9. การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการ การกำกับดูแล ในการนำหลักสูตรสถานศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปใช้ ในการพัฒนาผู้เรียน
10. การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำ แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jon Wiles และ Joseph Bondi มาศึกษาและ

ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา)

สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ประกอบด้วย

10.1 ขั้นการวิเคราะห์ หมายถึง ขั้นตอนในการทบทวนและทำความเข้าใจต่อปรัชญาของโรงเรียน

10.2 ขั้นการออกแบบ หมายถึง ขั้นตอนในการแปลงปรัชญาให้เป็นเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนการนำมาใช้

10.3 ขั้นการนำมาใช้หรือขั้นการดำเนินการ หมายถึง ขั้นตอนในการอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาหลักสูตรในระดับห้อง

10.4 ขั้นการประเมิน หมายถึง ขั้นตอนในการประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรในรูปแบบของการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

11. ผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ผลจากการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 2) ความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) ที่ปฏิบัติหน้าที่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554

12. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการทดสอบ ความสามารถทางด้านวิชาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554 อันเป็นผลมาจากการบริหารจัดการหลักสูตร

13. ความพึงพอใจ หมายถึง การแสดงออกทางความรู้สึก หรืออารมณ์ตอบสนองของบุคลากรในโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 2 (มูลนิธิไต้ล้ง – เช็ง พรประภา) ที่ปฏิบัติหน้าที่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวทางของ Jon Wiles และ Joseph Bondi 4 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการออกแบบ ขั้นการนำมาใช้หรือขั้นดำเนินการ และขั้นการประเมิน